

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Statsråden

Stortingets president
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/2934-

25. juni 2020

Dokument 8:117 S (2019-2020) - Sterkere rettigheter og trygghet familier med store omsorgsbehov og familier med barn med alvorlig sykdom og funksjonsnedsettelse

Jeg viser til Stortingets henvendelse av 18. mai 2020 hvor arbeids- og sosialkomiteen ber om en uttalelse fra Arbeids- og sosialministeren om representantforslaget, som jeg er bedt om å besvare. Representantene fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovfestet rett til familievikar for familier med særlige omsorgsutfordringer, for eksempel enslige med tvillinger, trillingfamilier, familier med barn som har alvorlig sykdom eller funksjonsnedsettelse, eller familier hvor det er alvorlig sykdom hos foreldrene.
2. Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som gir alle foreldre som har fått påvist et foster med Downs syndrom eller annen variasjon eller sykdom, rett til tett oppfølging og veiledning. Foreldre som får barn med sykdom, skade eller annen medfødt tilstand som krever oppfølging, må ha lovfestet rett til opplæring og oppfølging før fødsel.
3. Stortinget ber regjeringen foreslå lovendringer som sikrer at familier som får et barn med nedsatt funksjonsevne, rett til rask og effektiv økonomisk støtte for å kunne tilpasse boligen til deres nye livssituasjon.
4. Stortinget ber regjeringen kartlegge samarbeidet mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten, og fremme de nødvendige forslag for å sørge for rutiner som sikrer at samarbeid med foreldre med spesielle omsorgsbehov før eller rett etter fødsel.
5. Stortinget ber regjeringen sikre foreldre rett, og kommunene plikt, til å stille opp med en fast kontaktperson/koordinator så tidlig som overhodet mulig, som skal bidra med veiledning i systemet, eventuelle søknader og praktisk og menneskelig støtte.

6. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at familier som trenger bistand skal slippe vanskelige søknadsprosesser, og at de i stedet skal bli invitert inn i samvalgsprosesser basert på at myndighetene har tillit til at foreldrene kjenner familiens situasjon best.
7. Stortinget ber regjeringen undersøke om det legges for stor vekt på at diagnose er døråpner for tjenester, i stedet for at helhetlig behov og familienes ønsker legges til grunn. Stortinget ber også regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å sikre at en mye mer helhetlig forståelse legges til grunn.
8. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at utredning med funksjonskartlegging og eventuell diagnostisering må være tilgjengelig uten lang ventetid.
9. Stortinget ber regjeringen sikre kompetanseutvikling slik at barnehagene har grunnleggende kompetanse på funksjonsvariasjon.
10. Stortinget ber regjeringen sikre at skolene har tverrfaglig kompetanse, for å sørge for mer helhetlig oppfølging av elevene.
11. Stortinget ber regjeringen iverksette Veikart. Universelt utformet nærscole 2030, sånn at alle skoler er åpne for alle elevene.
12. Stortinget ber regjeringen samle kunnskap og bygge opp et helhetlig tilbud for søsken i familier der et barn eksempelvis har alvorlige funksjonsnedsettelse.
13. Stortinget ber regjeringen sikre at foreldre skal kunne få veiledningen de trenger hjemme av ambulante tjenester, i stedet for å måtte møte på et kontor.
14. Stortinget ber regjeringen kartlegge situasjonen for avlastningsordninger for foreldrene, og legge frem forslag som tydeliggjør at fleksible og trygge avlastningsordninger er en grunnleggende del av familienes rettigheter, som kommunene må sikre at opprettholdes, også i tider som denne med korona-pandemi.

Svar:

Regjeringen har i Granavolden-plattformen varslet fremleggelse av en Likeverdsreform, som har som formål å gjøre livet og hverdagen enklere for barn og familier som har eller venter barn med behov for sammensatte tjenester. Et sentralt mål med likeverdsreformen er at barn og familier med barn med behov for sammensatte tjenester skal motta sammenhengende og gode tjenester, og at pårørende skal oppleve ivaretagelse og inkludering. Videre har vi i Granavolden-plattformen listet opp 26 tiltak som skal utredes eller følges opp i reformen. Flere av forslagene til forslagsstillerne er identiske eller innholdsmessig like med punktene i Granavolden, og er forslag Helse- og omsorgsdepartementet i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet er i ferd med å utrede, som familievikar, tilbud til gravide som får vite at fosteret har sykdom eller kromosomavvik, koordinator- og samhandlingstiltak, forenkling av dokumentasjonskrav mv.

For eksempel har Helse- og omsorgsdepartementet nylig utlyst et oppdrag om å kartlegge husvikartjenester i kommunene i dag. Kommunene står fritt til å tilby tjenester på den måten de ønsker, forutsatt at de oppfyller sitt ansvar etter loven. Departementet er kjent med at noen kommuner tilbyr husvikartjenester i dag – også kalt familievikar. Kartleggingen vil danne utgangspunkt for regjeringens videre arbeid på området.

Dialog og samarbeid mellom de som mottar og de som yter tjenester er en forutsetning for gode og riktige tjenester. Hvor tett dialog og samarbeid som er ønsket av tjenestemottaker vil variere, og lover og forskrifter som regulerer ulike tjenester må være tilstrekkelig fleksible.

Foreldre til barn med behov for sammensatte tjenester opplever at de bruker mye tid på å dokumentere behovet for og retten til tjenester og ytelser fra det offentlige. Manglende samordning fra myndighetenes side og mangel på forståelse hos foreldre for hvorfor dokumentasjonen er nødvendig kan forsterke denne opplevelsen. Regjeringen er klar over dette, og arbeid med forenklinger og forbedringer skjer innenfor rammen av likeverdsreformen.

Når innbyggere mottar ytelser eller tjenester fra det offentlige, må myndighetene kunne forsikre seg om at dette er ytelser og tjenester den enkelte faktisk har krav på. Dette er også avgjørende for ordningenes legitimitet. Svindel og misbruk skal forebygges i den grad det er mulig. Søknadsprosesser og undersøkelse av vilkår for en ytelse eller tjeneste er dermed ikke til å unngå.

På arbeids- og velferdsforvaltningens område ses forslaget om samvalgsprosesser i sammenheng med regjeringens plan for forenkling av søknadsprosesser og dokumentasjonskrav, forankret i Granavoldenerklæringen. Familier som trenger bistand vil ha ulike behov, og også ulike rettigheter. En forutsetning for at de skal kunne delta i samsvalgsprosesser er at de har mottatt tilstrekkelig informasjon om hvilke muligheter som finnes. Samvalgsprosesser er videre bare meningsfullt i situasjoner hvor det er flere alternative muligheter. Dersom en familie kan velge mellom å motta en ytelse eller ikke, og dette ikke påvirker andre rettigheter eller muligheter, er samvalg av liten interesse. Det viktige er at familiene får god informasjon om at de kan ha rett til en ytelse og hvordan de går frem dersom de ønsker den.

Arbeids- og velferdsetaten har mange kanaler for informasjon – enten på nett, gjennom kontakttelefonen eller ved møter på Nav-kontor. Sykehussosionomer og helsestasjoner har kjennskap til dette og kan hjelpe familier med å oppsøke informasjon.

Det følger allerede klart av pasient- og brukerrettighetsloven at det er den enkeltes behov som er avgjørende for tildeling av helse- og omsorgstjenester. Loven bruker begrepet "*nødvendige helse- og omsorgstjenester*". Hva som omfattes av begrepet "*nødvendige helse- og omsorgstjenester*" er grundig drøftet i lovens forarbeider, jf. Prop. 91 L (2010-2011). Det fremgår her at det avgjørende må være den enkelte pasient eller brukers behov ut ifra en helse- og omsorgsfaglig vurdering, og at valg av tjenestetilbud, samt tidspunkt for tildeling av tjenester og omfang og nivå på tjenestetilbudet, derfor må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Både pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven er i utgangspunktet diagnosenøytralt utformet. Noen diagnoser følges ofte av kjente hjelpebehov og utfordringer, og det er både viktig og riktig at helsepersonell benytter den kunnskapen og erfaringen som finnes når de skal gjøre individuelle vurderinger i forbindelse med tjenestetildeling. Dette er ikke det samme som at en diagnose bestemmer hvilke tjenester du får eller at mangel på diagnose fører til at man ikke får den hjelpen man har behov for. Jeg har tillit til at fagpersonene ute i tjenestene jobber for å forvalte regelverket på en god måte slik at vi sammen skaper pasientens helsetjeneste.

Regjeringen tar sikte på å sende på høring 30. juni 2020 et forslag om å harmonisere og styrke lovbestemmelsene om samarbeid for barn og unge i sektorlovene, og som også vil omfatte forslag som skal bidra til å sikre mer helhetlig og koordinerte tjenester til barn og

unge. I dette høringsnotatet vil regjeringen også foreslå lovfesting av en barnekoordinatorordning for familier med barn eller som venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester.

Regjeringen støtter intensjonen om gode og brukertilpassede tjenester for familier med store omsorgsbehov. Sosialtjenesteloven regulerer fem individuelle tjenester, hvorav opplysning, råd og veiledning utgjør en av disse tjenestene. Opplysning, råd og veiledning er viktige virkemidler for å nå lovens målsetting om å bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud.

NAV-kontoret får primært kunnskap om innbyggernes levekår gjennom henvendelser til kontoret. Brukere av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester kan av ulike grunner ha utfordringer med å nyttiggjøre seg NAV-kontorets tjenester. Oppsøkende virksomhet kan da være en av flere hensiktsmessige metoder for å veilede om tjenestene. Oppsøkende arbeid skal imidlertid ikke drives på en måte som oppleves som ytre innblanding og virker krenkende. Veiledningsvirksomheten bør derfor tilpasses og ta hensyn til den enkelte tjenestemottakers forutsetninger og behov for tilrettelagt informasjon.

Som bakgrunn for representantforslag 117 S (2019–2020) er det blant annet anført at dagens lovverk gir kommunene en plikt til å vurdere hjelp til familier som har spesielle behov, men at virkeligheten viser at dette langt fra fungerer godt nok i praksis. Forslaget peker derimot ikke på konkrete bestemmelser i dagens regelverk som eventuelt er mangelfulle og bør endres som følge av dette. Det er heller ikke redegjort nærmere for hvilke praktiske erfaringer som ligger til grunn for forslag 13 om veiledning av ambulante tjenester. Behovet for å pålegge NAV-kontorene nye krav om ambulante veiledningstjenester fremstår derfor som uklart på sosialtjenestenes område. Herunder fremstår den praktiske gjennomføringen og kostnadene ved forslaget som lite utredet.

Eventuelle nye tiltak for å sikre at foreldre skal kunne få veiledningen de trenger hjemme av ambulante tjenester bør vurderes i lys av det ansvar som allerede påligger arbeids- og velferdsforvaltningen etter sosialtjenesteloven og arbeids- og velferdsforvaltningsloven. For det første er kommunen etter sosialtjenesteloven § 12 pålagt et ansvar for å skaffe nødvendig kunnskap om samfunnsmessige og sosiale forhold i lokalsamfunnet. Kommunen skal drive generell forebyggende virksomhet rettet mot befolkningen generelt og spesielt mot utsatte grupper for å søke å forhindre at personer havner i vanskelige livssituasjoner. Likeledes er NAV-kontorene etter NAV-loven § 15 pålagt å gi informasjon om arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester og ytelser og kontoret skal avklare brukerens helhetlige behov og utforme tjenestetilbudet i samarbeid med brukeren så langt som mulig.

Videre skal kommunen ifølge sosialtjenesteloven § 17 gi opplysning, råd og veiledning som kan bidra til å løse eller forebygge sosiale problemer. Kan kommunen ikke selv gi slik hjelp, skal den så vidt mulig sørge for at andre gjør det. Kartlegging av barn og unges behov i familier som er mottakere av økonomisk stønad til livsopphold kan være nødvendig for å gi god veiledning i den konkrete situasjonen. I tillegg til å være en individuell tjeneste, innebærer bestemmelsen i § 17 også en plikt til å gi generell informasjon ut til befolkningen og å drive oppsøkende informasjonsvirksomhet til særskilte grupper hvis det er i tråd med bestemmelsens hensikt. Avhengig av situasjonen kan NAV-kontoret også ha veiledningsplikt gjennom oppsøkende virksomhet når det antas å foreligge et slikt behov.

Regjeringen forutsetter at regelverket i sosialtjenesteloven og NAV-loven etterleves og at NAV-kontorene tilstreber å oppfylle intensjonene med regelverket. Det fremstår lite hensiktsmessig å innføre nye krav til veiledning hjemme hos brukere av arbeids- og velferdsforvaltningens tjenester uten en nærmere identifisering av hvilke veiledningstjenester som eventuelt ikke fungerer hensiktsmessig i dag.

Pårørende er en viktig ressurs – både for sine nære, for helse- og omsorgstjenestene og for samfunnet. Regjeringen tar sikte på å legge frem en samlet pårørendestrategi og handlingsplan i løpet av 2020. I både pårørendestrategien og Likeverdsreformen vil avlastning tematiseres. I likhet med forslagsstillerne er jeg opptatt av at alle som trenger det skal få tilgang til nødvendige helse- og omsorgstjenester, også i en situasjon med Covid-19. Mange har imidlertid opplevd stengte eller reduserte tilbud. Dette er ekstra krevende for familier med store eller særlig krevende omsorgsoppgaver. Å opprettholde gode avlastnings- og aktivitetstiltak for sårbare barn og unge og deres pårørende er ekstra viktig i en periode hvor faste tilbud som barnehage, skole og fritidsaktiviteter er redusert eller stengt. Regjeringen har derfor i revidert nasjonalbudsjett bevilget 75 mill. kroner til avlastnings- og aktivitetstilbud til barn med behov for sammensatte tjenester, som en del av tiltakspakken for sårbare barn og unge. Videre er det i Prop. 127 S (2019–2020) bevilget 75 mill. kroner til frivillige organisasjoner for å stimulere til å tenke nytt omkring aktivitet og fellesskap for personer som opplever sosial isolasjon som følge av smitteverntiltakene.

I Nasjonal helse- og sykehusplan 2020–2023 er samarbeid mellom kommunene og spesialisthelsetjenesten et av hovedtemaene. Flere tiltak som inngår her i planen vil kunne bidra til enda bedre samarbeid og tilpassede tjenester. Dette gjelder for eksempel innføring av 19 helsefellesskap hvor kommuner og helseforetak vil møtes som likeverdige partnere og planlegge og utvikle tjenester. Regjeringen og KS er enige om at barn og unge er blant de fire pasientgruppene helsefellesskapene skal prioritere å planlegge og utvikle tjenester til. I meldingen er det også et mål å skape det utadvendte sykehus som blant annet i større grad skal møte pasientene i hjemmet – enten ved bruk av digitale løsninger eller ambulante tjenester. I den kommunale helse- og omsorgstjenesten piloteres oppfølgingsteam. Disse teamene driver oppsøkende virksomhet i brukers eget hjem.

Strategien Et samfunn for alle – Regjeringens strategi for likestilling av mennesker med funksjonsnedsettelse (2020-2030), som Regjeringen la frem 19. desember 2018, skal bidra til en bedre samordnet og helhetlig innsats for å nå regjeringens mål om likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. Det følger av strategien at regjeringens mål i helse – og omsorgspolitikken er at alle skal ha et likeverdig tilbud om helsetjenester. Alle innbyggere skal ha tilgang til likeverdige helse- og omsorgstjenester av god kvalitet.

FNs konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) er en bærebjelke i regjeringens likestillingsarbeid for personer med funksjonsnedsettelse. CRPD legger en menneskerettslig/relasjonell forståelse av funksjonshemming til grunn. I dette ligger at en persons eventuelle diagnose ikke skal være retningsgivende for hvorvidt personen får sine menneskerettigheter oppfylt. Kunnskap om diagnosen og de utfordringene den innebærer i samfunnet vil samtidig være viktig for å utforme effektive tiltak som sikrer like menneskerettigheter i praksis.

Retten til individuell tilrettelegging av kommunale helse- og omsorgstjenester er også presisert i likestillings- og diskrimineringsloven. Det fremgår uttrykkelig av diskrimineringslovgivningens forarbeider at diskrimineringslovgivningen legger en relasjonell forståelse av funksjonshemming til grunn. Dette gjenspeiles også i omtalen av hvordan begrepet funksjonsnedsettelse skal forstås, se blant annet Ot.prp. nr. 44 (2007-2008) kapittel

9.4.8.1 side 91. Tilretteleggingen skal ta utgangspunkt i behovene til det enkelte barnet eller personen og skje i samråd med personen tilretteleggingen gjelder eller barnets foresatte.

Regjeringen arbeider nå med en stortingsmelding om utviklingshemmedes menneskerettigheter. Meldingen skal utdype og konkretisere hva det menneskerettslige grunnlaget, herunder prinsippene om selvbestemmelse, likestilling og deltakelse, fordrer på de ulike sektordepartementenes ansvarsområde når det gjelder utviklingshemmede. Meldingen skal foreslå forbedringer i bruk av statlige virkemidler som kan bidra til at utviklingshemmede får innfridd sine menneskerettigheter i praksis.

I Meld. St. 6 (2019–2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO ble det varslet et kompetanseløft i spesialpedagogikk og inkluderende praksis for kommuner og fylkeskommuner. Kompetanseløftet skal bidra til at alle kommuner og fylkeskommuner skal ha tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene for å kunne forebygge, fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging. Alle kommuner og fylkeskommuner skal:

- se det allmennpedagogiske og spesialpedagogiske tilbudet i sammenheng,
- ha kompetanse på vanlige utfordringer, men også sammensatte og relativt komplekse utfordringer
- ha samarbeidskompetanse for å kunne bygge et godt lag rundt barna og elevene
- ha kompetanse til å se når det vil være nødvendig å hente inn spesialisert kompetanse og veiledning fra Statped

Kompetanseutviklingen skal ta utgangspunkt i lokale vurderinger og kartlegging av eksisterende kompetanse og kompetansebehov. Målgruppen for kompetansetiltakene vil være ansatte i barnehager, skoler, PP-tjenesten og andre tjenester som jobber i laget rundt barna og elevene.

Kompetanseløftet starter opp høsten 2020 og skal bygges opp over fem år (2020–2024), og ses i tett sammenheng med endringene som er varslet for Statped. Innen utgangen av overgangsperioden vil kompetanseløftet utgjøre 150-200 mill. kroner årlig. Fra 2025 skal kompetanseløftet være en varig ordning som skal bidra til å utvikle og vedlikeholde kompetansen på feltet. Kompetanseløftet vil ses i sammenheng med og bygge videre på de eksisterende kompetanse- og videreutdanningsordningene vi har i dag i barnehage og skole.

Kompetanseløftet har et bredt og tverrsektorielt mål som skal bidra til god tverrfaglig kompetanse i barnehage, skole og tjenestene og et tett samarbeid mellom tjenestene i laget rundt barna og elevene, slik at barna får den hjelpen de trenger. Det er de lokale vurderingene av kompetansebehovene som skal være utgangspunktet for hvor innsatsen skal settes inn.

Regjeringen mener at det er en grunnleggende forutsetning for inkludering i barnehager og skoler at alle har lik tilgang til fellesarenaer, læremidler og andre virkemidler og det pedagogiske tilbudet. Universell utforming i barnehage og skole omfatter mange ulike forhold: bygningsmasse, uteområde, utstyr, pedagogikk og digitale læremidler og læringsressurser. Universelt utformede løsninger kjennetegnes ved at de gir gode løsninger for alle som bruker barnehagen og skolen, samtidig som de er spesielt viktig for personer med funksjonsnedsettelse, jf. Meld. St. 6 (2019-2020) Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO og Innst 188 S (2019-2020). I Innst 188

S (2019-2020) sier en samlet komite at mange av dagens skoler og andre offentlige bygg ikke er tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne, og komiteen mener det hviler et stort ansvar på kommuner, fylkeskommuner og staten for å inkludere berørte brukergrupper og bidra til å følge «Veikart Universelt utformet nærscole 2030» når investeringer og rehabilitering planlegges.

Det følger av opplæringsloven at alle elever i grunnskoler og videregående skoler har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Opplæringsloven presiserer at alle grunnskoleelever har rett til å gå på nærskolen og at skolen skal innrettes slik at det blir tatt hensyn til elever som har funksjonshemminger. I tillegg har alle elever rett til en arbeidsplass som er tilpasset deres behov.

Likestillings- og diskrimineringsloven stiller krav til universell utforming av IKT i barnehage, grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning. Kravene gjelder for alle nettløsninger rettet mot foreldre, barn i barnehage og elever og studenter, for eksempel nettsider, apper, læringsplattformer og digitale læremidler. Alle nye IKT-løsninger skal være universelt utformet etter gjeldende forskrift. Det samme gjelder for alle eksisterende IKT-løsninger fra 1. januar 2021.

Plan- og bygningsloven, med tilhørende forskrifter, stiller krav til universell utforming i forbindelse med planlegging og bygging av nye, og i rehabilitering av barnehager og skoler. Samtidig er det viktig å forbedre forholdene som i dag ikke er gode nok.

Det er igangsatt flere statlige tiltak som er viktig i det pågående arbeidet med universell utforming. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) arbeider med å få til en kartlegging av grunnskolene. En slik kartlegging kan være til hjelp for at kommuner kan planlegge, prioritere og beslutte oppgradering. Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å gå i dialog med Bufdir og KS om å veilede barnehage- og skoleeiere om plikten til universell utforming av barnehage- og skolebygg. Utdanningsdirektoratet og Bufdir skal også samarbeide om andre mulige tiltak for universell utforming av barnehage- og skolebygg.

Med innføring av fagfornyelsen følger økt bruk av digitale løsninger og digitale læremidler. Etterlevelsen av kravet til universell utforming av digitale løsninger er avgjørende, både når det gjelder å lage nye løsninger, men også ved skoleeiers valg mellom ulike løsninger.

Alle offentlige myndigheter har, i egenskap av å være offentlig myndighet, en plikt til å jobbe aktivt for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse og omsorgsoppgaver. Likestillings- og diskrimineringslovens aktivitetsplikt omfatter tjenesteyting og plikten skal bidra til bl.a. å sikre likeverdige tjenester til alle og til å skape et samfunn med plass til alle, slik forslagsstillerne etterlyser. Aktivitetsplikten etter likestillings- og diskrimineringsloven innebærer blant annet at offentlige myndigheter, herunder departementene, direktoratene, fylkesmenn og kommunene, må skaffe kunnskap på likestillingssituasjonen i egen sektor, og der kartleggingen viser at likestillingsutfordringer foreligger må det iverksettes tiltak.

Regjeringen er enig i at familier som får et barn med nedsatt funksjonsevne bør sikres rask og effektiv bistand for å få tilpasset boligen til deres nye livssituasjon. Det er viktig at mennesker med behov for tilpasning av bolig får muligheten til å bo hjemme dersom de ønsker det. Ansvar for tilpasning av boliger er delt mellom flere sektorer. Det finnes låne- og tilskuddsordninger fra Husbanken, kommunen og Folketrygden som gjør at personer med funksjonsnedsettelse kan få tilpasset boligen sin.

Folketrygdloven hjemler rett til individuelle hjelpemidler og tilrettelegging. I mange tilfeller kan det imidlertid være en bedre løsning å utbedre og tilpasse boligen fremfor å låne ut og installere midlertidige hjelpemidler som trappeheis, løfteplattform og rampe. Arbeids- og velferdsetaten kan i stedet for å låne ut disse hjelpemidlene utbetale tilskudd, tilsvarende hjelpemidlets kostnad, til varig utbedring og tilrettelegging av boligen.

Kommunen har i dag et overordnet ansvar for å skaffe tilrettelagt bolig og gi innbyggerne råd om tilrettelegging av og tilskudd til tilpasning av boligen. Kommunen fungerer også som førstelinjetjeneste for NAV Hjelpemiddelsentraler, som er et ressurs- og kompetansesenter på hjelpemiddelområdet, herunder tilpasning av bolig for personer med funksjonsnedsettelse. Hjelpemiddelsentralene tilbyr kontinuerlig opplæring av kommunens personell innenfor boligområdet for å sikre brukere like rettigheter og mulighet til å påvirke løsninger.

Som det fremgår av beskrivelsen over, kan tilpasning av bolig være en krevende prosess hvor man må manøvrere mellom ulike stønadsordninger som er hjemlet i ulike regelverk og koordinere stønadsordninger som de ulike sektorene forvalter.

Det er tvilsomt at en lovendring i folketrygdloven isolert sett vil føre til at tiden fra behov oppstår til boligen står ferdig tilpasset vil gå noe særlig raskere. Søknadsprosesser, kartlegging av behov og vurdering av hvorvidt vilkår for en ytelse eller tjeneste er oppfylt kan ikke unngås. I tillegg kommer tiden fra positivt vedtak til boligen er ferdig tilpasset.

Arbeids- og velferdsetaten jobber kontinuerlig for å sikre sine brukere like rettigheter til tilpasning av sin bolig, like muligheter til å vurdere hvilke muligheter som er best for den enkelte, anledning til å medvirke i egen sak, samt at saksbehandlingen skal gjøre brukeren i stand til å vurdere sin rettsstilling for å kunne klage på hjelpemiddelsentralens faglige vurdering ved uenighet.

Regjeringen ser likevel at det kan være behov for å vurdere om dagens regelverk eller retningslinjer stiller urimelige krav til egeninnsats for brukere som er i en vanskelig situasjon, og om kravene er til hinder for at arbeidet med å tilrettelegge boligen starter tidlig nok.

Det har i flere omganger, senest i Hervikutvalgets rapport, En mer effektiv og fremtidsrettet hjelpemiddelformidling – for økt deltakelse og mestring, vært foreslått å samle alle tiltak for fysisk tilrettelegging av bolig hos én og samme instans. Regjeringen omtalte utvalgets forslag i Prop. 1 S (2017-2018) for Arbeids- og sosialdepartementet og viste blant annet til at det bør "arbeides videre med sikte på å gjennomføre ansvarsendringer for ... tilrettelegging av bolig ...". Da Stortinget behandlet Prop. 1 S for 2018, ble det fattet følgende vedtak (vedtak nr. 318, 15. desember 2017): "Stortinget ber regjeringen skrinlegge planene om å overføre ansvaret for hjelpemidler fra stat til kommune." I Prop. 1 S (2018-2019) for Arbeids- og sosialdepartementet under omtalen av oppfølging av anmodningsvedtak (Del 1 Innledende del, 4 Anmodningsvedtak) ble det opplyst at videre utredning er stanset som følge av Stortingets vedtak og skrinlagt i denne omgang. Videre oppfølging på boligområdet, vurderes nå i lys av dette.

Vi er som gjennomgangen viser godt i gang med Likeverdsreformen og tilhørende arbeider. Likeverdsreformen er en omfattende reform som berører en rekke samfunnsområder. Den består av mange tiltak under flere departementer, herunder bl.a. pårørendestrategien, handlingsplanen for likestilling av mennesker, stortingsmelding om menneskerettigheter for utviklingshemmede mfl. Dette er en reform som skal rulles ut fortløpende, hvor tiltakene og satsingene ferdigstilles og presenteres på ulike tidspunkt. Det tas sikte på å presentere helheten i reformen for Stortinget våren 2021.

Med hilsen

Bent Høie